

FM: Septembrī bija straujākais cenu kāpums kopš 2011. gada vidus

Publicēts: 08.10.2021.

[Jaunami](#)

[Tautsaimniecības analīze](#)

Vidējais patēriņa cenu līmenis 2021. gada septembrī bija par 1,1% augstāks nekā augustā, tādējādi patēriņa cenas nepārtraukti palielinās jau deviņo mēnesi pēc kārtas. Gada izteiksmē cenu pieaugums bija vēl izteiktāks, palielinoties par 4,8%, kas ir straujākais cenu kāpums kopš 2011. gada vidus. Cenu pieaugums ir augsts, gan salīdzinot ar pērnā gada septembri, kad Latvijā bija fiksēta deflācija 0,3% apmērā, gan arī ar 2019.gada septembri (+4,5%). Tas nozīmē, ka septembra inflācija ir saistīta nevis ar bāzes efektu, bet ar citiem faktoriem. Patēriņa cenu paātrinājums vērojams ne tikai Latvijā, bet visā pasaulē. Ātrais novērtējums liecina, ka saskaņotais patēriņa cenu indekss eirozonā š.g. septembrī ir palielinājies par 3,4%, Vācijā – par 4,1%, bet Lietuvā un Igaunijā – attiecīgi par 6,3% un 6,4%. Patēriņa cenu pieaugums vērojams arī pārējās ES dalībvalstīs un pārējos pasaules reģionos.

Faktorus, kuri stimulē inflāciju visā pasaulē, var sadalīt trijās grupās. Pirmkārt, pasaules ekonomikas aktivitātes pieaugums, ko atbalsta labvēlīgie fiskālie un monetārie stimuli. Otrkārt, izejvielu un it īpaši naftas, gāzes, koksnes, metālu cenu pieaugums, kas saistīts ar straujo šo preču pieprasījuma kāpumu. Treškārt, izejvielu trūkums un piegādes ķēžu traucējumi. Šajā gadījumā runa ir nevis par dabas resursiem, bet citām starppatēriņa precēm, piemēram, par pusvadītājiem jeb mikroshēmām, ko izmanto transportlīdzekļu, elektroierīču un sadzīves tehnikā ražošanā. Savukārt, degvielas cenu pieaugums un piegāžu traucējumi negatīvi ietekmē loģistikas izmaksas. Tīkmēr, atbilstoši jaunākajam Starptautiskā valūtas fonda novērtējumam, pasaules inflācija stabilizēsies līdz nākošā gada vidum.

Patēriņa cenu paātrinājumu Latvijā salīdzinājumā ar iepriekšējiem mēnešiem galvenokārt noteica straujāks pārtikas, siltumenerģijas, elektroenerģijas, kā arī veselības aprūpes un izmitināšanas pakalpojumu cenu pieaugums. Jāsecina, ka cenu kāpums pirmās nepieciešamības precēm (pārtikai un komunāliem pakalpojumiem) ir straujāks un to vairāk izjūt cilvēki ar zemiem ienākumiem.

Tāpat kā iepriekšējā mēnesī, arī šā gada septembrī lielāko devumu patēriņa cenu pieaugumā noteica degvielas cenu kāpums par 19,3% salīdzinājumā ar pērnā gada attiecīgo mēnesi, tādējādi izskaidrojot 1,1 procentpunktu no kopējās inflācijas, liecinot par būtisku ietekmi uz patēriņa cenu izmaiņām. Naftas cena turpina pieaugt, *Brent* markas jēlnaftas cenai pārsniedzot 80 ASV dolārus par barelu, un prognozes nepārtraukti tiek pārskatītas palielinošā virzienā, kas galvenokārt saistīts ar naftas deficītu, pieaugot pieprasījumam, it īpaši Ķīnā. Savukārt naftas piedāvājumu negatīvi ietekmē gan laika apstākļi, piemēram, viesuļvētra Meksikas līcī piespieda ASV lielākos naftas ieguvējus pārtraukt ražošanu, kā arī OPEC+ samērā lēnā naftas ieguves apjoma palielināšana. Turpmākās naftas cenu svārstības noteiks pieprasījuma apjoms, kas izriet no pasaules ekonomikas attīstības tempiem, un OPEC+ vienošanās par naftas ieguves apjomiem.

Naftas un gāzes cenu pieaugums pasaulē ietekmē ne tikai degvielas cenas, bet arī ar mājokli saistīto pakalpojumu cenas. Mājokļu izdevumi šā gada augustā pieauga par 10,1% salīdzinājumā ar pagājušā gada septembri. To pamatā ietekmēja cenu pieaugums tādiem komunālajiem pakalpojumiem kā gāze (+36,4%) un elektrība (+12,5%). Kā bija gaidāms, šā gada septembrī bija pacelts siltumenerģijas tarifs Rīgā, kā rezultātā palielinājās arī vidējā siltumenerģijas cena Latvijā par 16,8% gada griezumā. Jāņem vērā, ka turpmākajos mēnešos gan Rīgā, gan pārējās pašvaldībās siltumenerģijas tarifs varētu vēl tikt palielināts.

Patēriņa cenu paātrinājums vērojams arī pārtikai. Ja šā gada augustā pārtika vidēji bija par 2,2% dārgāka nekā pirms gada, tad jau septembrī tā pieauga attiecīgi par 3,8%. Līdz šim pārtikas cenas Eiropā, kā arī Latvijā pieauga minimāli, pateicoties sīvai konkurencei starp tirgotājiem. Savukārt, pārtikas cenas pasaulē kopš šā gada sākuma palielinājās straujāk. ANO Pārtikas un lauksaimniecības dati liecina, ka neapstrādātās pārtikas pasaules cenu indekss sasniedza 30 gadu augtāko līmeni. Cenu kāpums ir vērojams visās galvenajās pārtikas grupās, kā piemēram, graudaugiem, eļļām, cukuram un pienam. Ietekmējošie faktori ir dažādi un saistīti ar sliktajiem laika apstākļiem un sliktu ražu, ar pieprasījuma pieaugumu, kas būtiski apsteidz piedāvājumu, naftas cenu

kāpumu un piegāžu traucējumiem. Attiecībā uz pieprasījumu svarīgi atzīmēt, ka tajās valstīs, kur vakcinēšanās process notiek diezgan raiti, pulcēšanas ierobežojumi pakāpeniski tiek atviegloti, līdz ar to atkal var strādāt restorāni un kafejnīcas, palielinot pieprasījumu pēc pārtikas. Sagaidāms, ka elektroenerģijas un siltumenerģijas dēļ pārtikas cenu pieaugums Latvijā turpināsies arī turpmāk, tādējādi palielinot arī vidējo inflāciju.

<https://www.fm.gov.lv/lv/jaunums/fm-septembri-bija-straujukais-cenu-kapums-kops-2011-gada-vidus>